

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf geeft inzicht in het verwachte weerstandsvermogen in het begrotingsjaar 2020 en de jaren 2021 t/m 2023 van het meerjarenperspectief.

Hiertoe is informatie opgenomen over onderstaande onderwerpen:

1. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit (de beschikbare middelen om aanwezige risico's te kunnen opvangen);
2. Een inventarisatie van de risico's van materiële betekenis voor de financiële positie, zoveel als mogelijk gekwantificeerd (hoe groot is de kans dat een risico zicht voordoet en wat is de financiële impact van het risico);
3. Inzicht in het weerstandsvermogen in de periode 2020 – 2023;
4. Inzicht in de financiële kengetallen.

Het uitwerken van deze paragraaf gebeurt conform het door de raad in 2015 vastgestelde beleid in de Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen (Nota R&W) voor de periode 2016-2019.

Actualisatie van de risico-inventarisatie ten opzichte van de inventarisatie bij de Richtnota 2020

In de Richtnota 2020 is in bijlage 3 een overzicht opgenomen van de geïnventarisatie van risico's. Op pagina 48 van deze paragraaf is een overzicht opgenomen van alle geïnventarisatie van risico's en op pagina 48 e.v. zijn deze risico's toegelicht.

Ten opzichte van de situatie bij het opstellen van de Richtnota zijn de onderstaande risico's toegevoegd, bijgesteld of vervallen:

Wmo (naast incidenteel ook een structureel risico toegevoegd)

Al een aantal jaren hebben we een incidenteel risico gekwantificeerd voor niet geraamde grote woningaanpassingen. Hoewel dit risico zich in de afgelopen jaren niet heeft voorgedaan, blijft de kans erop wel bestaan.

Daarnaast komt er een nieuw structureel risico bij voor de Wmo. Per 1-1-2020 wordt namelijk het abonnementstarief ingevoerd. Daarnaast gaat de hulpmiddelenzorg van de Wmo naar de Wet langdurige zorg (Wlz).

Groot onderhoud 't Spant (vervallen)

In de zomer is door ons college het meerjarenonderhoudsplan voor gebouwen vastgesteld. Ook is onlangs het meerjarenonderhoudsplan voor 't Spant vastgesteld. De budgettaire effecten van deze onderhoudsplannen zijn in de begroting verwerkt, waardoor dit risico is vervallen.

Kunstwerken (bijgesteld)

Het risico voor de Langebrug is gekwantificeerd. Het risico voor de overige kunstwerken is opgesplitst in een deel voor het onderzoek en een deel voor de uitvoering van het (groot) onderhoud op basis van de uitkomsten van de onderzoeken.

Afvalinzameling/ afvalverwerking (bijgesteld)

Het risico is geactualiseerd in bijgesteld in kans en impact.

BVO Rijn en Braassem (vervallen)

De geactualiseerde bijdrage aan de BVO Rijn en Braassem is verwerkt in deze begroting. Daarmee is het risico op een hogere bijdrage komen te vervallen.

RDOG/ Veilig thuis (nieuw)

Naast het algemene risico dat hierboven is opgenomen voor de verbonden partijen, zien we specifiek bij het RDOG ontwikkelingen die aanleiding geven om dit als apart risico te benoemen.

Weerstandsvermogen bij gesignaleerde risico's

Afweging van de beschikbare weerstandscapaciteit versus de gekwantificeerde risico's in deze paragraaf leidt tot onderstaande conclusie: Door de raad was als kader voor het weerstandsvermogen in de Nota risicomanagement een ratio vastgesteld van 1 -1.4. Om de benodigde middelen vrij te houden om te komen tot de uitvoering van de Samenwerkingsagenda en de hierin opgenomen ambities voor Focus met ambitie, is in het voorjaar van 2019 besloten om voor het meerjarenperspectief uit te gaan van de onderkant van de ratioklasse, ratio 1. Dit uitgangspunt is gehandhaafd bij de Richtnota 2020. De Nota risicomanagement wordt in dit najaar geactualiseerd en zal ook de nieuw bepaalde ratio van 1 bevatten. De risico's versus de beschikbare weerstand zijn samengevat in onderstaande tabel.

Bedrag * €1.000

	Incidenteel	Structureel			
		2020	2021	2022	2023
Beschikbare weerstand	12.449	1.850	3.420	805	1.448
Benodigde weerstand	4.842	844	861	1.397	1.323
Ratio	2,57	2,19	3,97	0,58	1,09

Bedrag * €1.000

	Incidenteel	Structureel			
		2020	2021	2022	2023
Beschikbare weerstand, inclusief effecten Septembercirculaire 2019	12.449	1.988	3.898	1.382	1.950
Benodigde weerstand	4.640	844	861	1.397	1.323
Ratio, inclusief effecten Septembercirculaire	2,68	2,36	4,53	0,99	1,47

Conclusie

- Voor de incidentele risico's gold in de afgelopen jaren een ratio van 1 – 1.4. Dit is voldoende om de geïnventariseerde incidentele risico's op te vangen, maar is te weinig om de solvabiliteit op een voldoende niveau te hebben. Daarom is in het voorjaar van 2019 bepaald dat de beschikbare weerstand van een zodanig niveau is dat de solvabiliteit minimaal 20% bedraagt. Uit het overzicht van de kengetallen, verderop in deze paragraaf blijkt dat de solvabiliteit in de komende jaren tussen de 24% en 28% ligt en dat daarmee de incidentele weerstand voldoet aan de vastgestelde kaders.

- Structureel voldoet de ratio tot en met 2021 ruim aan de ratio 1 – 1,4. In 2022 zakt de ratio doordat zowel de beschikbare weerstand daalt als gevolg van het wegvallen van de precarioheffing en daarbij de benodigde weerstand stijgt, De benodigde weerstand stijgt omdat het risico op hogere kosten voor de reguliere jeugdhulp groter is. In 2023 komt de ratio weer boven de 1 uit. Dit komt met name omdat de beschikbare weerstand dan weer een stuk hoger is, met name door hogere uitkering uit het gemeentefonds vanaf 2023, door een hogere uitkeringsfactor vanwege een hoger accres. De begroting is gebaseerd op de Meicirculaire. Als we in bovenstaande beoordeling ons baseren op de Septembercirculaire dan ligt de ratio in 2022 bijna op 1 en komt de ratio in 2023 uit op bijna 1,5).

Ondanks het positieve beeld, mede dankzij de Septembercirculaire, maken wij toch de volgende kanttekening: uw raad heeft in de Samenwerkingsagenda de ambities voor de komende jaren in beeld gebracht. Voor een deel zijn dit ambities waar onze gemeente niet echt een keus in heeft en voor een deel is er wel een keus. Uitvoering van de ambities heeft absoluut gevolgen voor de hierboven getoonde weerstandsratio's. In het voorjaar is een start gemaakt met fase 2 van Focus met Ambitie en heeft er een eerste inventarisatie met uw raad plaatsgevonden voor mogelijkheden om de inkomsten te vergroten of de kosten te verlagen. In het najaar van 2019 zal deze inventarisatie verder worden uitgewerkt door ons college, zodat ons college in overleg met uw raad bij de Richtnota 2021 met voorstellen kan komen voor dekking van de door uw raad geprioriteerde (overige) ambities.

De grondslagen voor berekening van de ratio's worden hierna per onderwerp toegelicht.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt onderscheiden in incidentele en structurele capaciteit, zoals vermeld in de Nota R&W:

Bedrag * €1.000

A. Incidentele weerstandscapaciteit	
1. De algemene reserve	12.449
2. Bestemmingsreserves (reserve grondexploitatie niet gelabeld deel)	0
Beschikbare weerstandscapaciteit:	12.449
3. Stille en geheime reserves:	0
Theoretische weerstandscapaciteit:	12.449

Toelichting incidentele weerstandscapaciteit:

1. De algemene reserve

Het saldo van de algemene reserve is per 1 januari 2020 afgerond € 12,4 miljoen. Op het saldo van de algemene reserve rust nog een verplichting in verband met de afboeking van de scholen in Leimuiden en voor de implementatie van de omgevingswet, waarbij naar verwachting wordt beschikt over deze reserve in 2020. Hiervoor wordt verwezen naar het meerjarenoverzicht in de Nota Reserves en Voorzieningen.

2. Bestemmingsreserves

De gemeente beschikt over een bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie van € 3,2 miljoen (saldo per 1 januari 2019). Deze reserve moet voldoende van omvang zijn om de berekende risico's bij verliesgevendende plannen af te dekken. In 2020 worden naar verwachting meerdere grondexploitaties met een verlies afgesloten, waarbij de dekking uit deze reserve plaatsvindt, zoals ESW van Egmond,

Regenboogweg Nieuwe Wetering Noord en Voormalig gemeentehuis Rijnsaterwoude. Daarnaast zal in 2020 naar verwachting een onttrekking hieruit plaatsvinden ter dekking van een bijdrage aan de provincie in verband met de N207, passage Leimuiden.

Het totale risico op verliesgevende plannen, inclusief de hierboven genoemde bedraagt € 2,6 miljoen, waarvoor wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid. In de reserve bouwgrondexploitatie is rekening gehouden met de berekende omvang van deze risico's. Daarnaast is rekening gehouden met een aantal specifieke reserveringen, waaronder de hierboven genoemde bijdrage aan de provincie. Dit impliceert dat het volledige saldo van deze reserve gelabeld is voor risico's en specifieke reserveringen bij de bouwgrondexploitatie.

3. Stille en geheime reserves

We spreken van stille reserves indien activa lagere balanswaarden hebben dan de werkelijke waarde. Geheime reserves zijn activa die helemaal niet meer op de balans staan (boekwaarde nihil) maar die mogelijk nog wel een restwaarde hebben in het economisch verkeer. Hieronder zijn deze activa in twee onderdelen vermeld:

3.1 Gronden

Onze gemeente beschikt over een kleine stille reserve bij de bouwgrondexploitatie. Dit betreft een grex die naar verwachting met € 218.119 winst kan worden afgesloten (zie paragraaf grondbeleid). Rekening houdend met het risicoprofiel kan deze winst omslaan tot een verlies van € 158.881. Dit verlies is gedekt in de reserve bestemmingsreserves en de winst die vanwege het risicoprofiel mogelijk niet gerealiseerd wordt is voorzichtigheidshalve bij het bepalen van de stille reserve niet toegevoegd in de berekening.

3.2 Opstallen

Gebouwen die niet meer van belang zijn voor de gemeentelijke bedrijfsvoering kunnen worden afgestoten. In een aantal gevallen blijkt bij verkoop dat de marktwaarde lager ligt dan de boekwaarde. In de gevallen waarbij de marktwaarde hoger ligt dan de boekwaarde, kan de meerwaarde na verkoop worden toegevoegd aan de vermogenspositie. Voor overige activa is het niet goed mogelijk de in de waarden aanwezige stille of geheime reserves te bepalen, omdat de waarde sterk afhankelijk is van de gebruiksmogelijkheden en de marktvaart.

Toelichting structurele weerstandscapaciteit:

	2020	2021	2022	2023
Bedrag * €1.000				
B. Structurele weerstandscapaciteit				
Begrotingsruimte/ buffer	1.850	3.420	805	1.448
Beschikbare weerstandscapaciteit:	1.850	3.420	805	1.448
Onbenutte belastingcapaciteit	3.484	3.484	3.484	3.484
Theoretische weerstandscapaciteit:	5.334	6.904	4.289	4.932

De begrotingsruimte/buffer

Bij de behandeling en vaststelling van de Richtnota 2020-2023 zijn geen amendementen ingebracht. Deze begroting is daarmee gebaseerd op de financiële en beleidskaders, zoals in de Richtnota zijn vastgesteld. Wel heeft ons college een aantal bijstellingen in deze begroting verwerkt als gevolg van besluitvorming in het college en nieuwe inzichten, zoals de effecten van het vastgestelde Meerjarenonderhoudsplan voor gebouwen en 't Spant en de bijgestelde personele begroting. Ook is een aantal correcties doorgevoerd, met name de technische bijstellingen als gevolg van het gewijzigde omslagrentepercentage. Voor een deel waren dit onderwerpen die in de risicoparagraaf waren opgenomen, maar nog niet financieel waren uitgewerkt bij de Richtnota. Een uitgebreidere toelichting hierover staat op pagina 3 van deze begroting onder het hoofdstuk "Nieuw in de begroting". Daarna

resteert de begrotingsruimte (buffer) zoals opgenomen in het recapitulatieoverzicht van de meerjarenbegroting 2020 t/m 2023. De effecten van de septembercirculaire zijn hierin nog niet verwerkt. Deze effecten worden in een afzonderlijke tabel in het raadsvoorstel opgenomen.

De onbenutte belastingcapaciteit

Jaarlijks wordt in de meicirculaire het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 vastgesteld. Dit zogenaamde redelijk peil is voor 2020 vastgesteld op 0,1853. Uitgaande van de laatst vastgestelde WOZ-waarden en de geraamde opbrengsten OZB is het gewogen gemiddelde tarief voor Kaag en Braasem berekend op 0,1050. De onbenutte capaciteit kan dan als onderstaand worden berekend:

Berekening werkelijk gewogen gemiddelde tarief voor toelating tot artikel 12	laatste taxatiewaarde
WOZ-waarde woningen	€ 3.862.384.000
WOZ-waarde niet woningen eigenaren en gebruikers samen	479.089.000
Geraamde OZB-opbrengst obv totaal WOZ-waarde	5.359.181
Geraamde onderdekking reiniging/ afvalstoffen	488.482
Geraamde onderdekking riolering	310.164
Geraamde OZB-opbrengst gecorrigeerd voor onderdekking	4.560.535
Gewogen gemiddelde OZB-tarief	0,1050
Onbenutte belastingcapaciteit t.o.v. het redelijk peil/ "toelatingstarief artikel 12"	
Redelijk peil conform meicirculaire 2019 voor toelating artikel 12	0,1853
Werkelijk gewogen gemiddelde OZB-tarief voor de gemeente Kaag en Braasem	0,1050
Vershil (=weerstandtarief)	0,0803
Onbenutte belastingcapaciteit (=weerstandtarief * totale WOZ-waarde)	€ 3.484.214

Risico-inventarisatie en kwantificering

Het inventariseren en kwantificeren van risico's heeft conform het bepaalde in de Nota R&W plaatsgevonden gedurende het proces naar de begroting bij de Richtnota 2020. Wijzigingen in de risico-inventarisatie ten opzichte van het moment van opstellen van de Richtnota 2020 zijn aan het begin van deze paragraaf toegelicht onder de ontwikkelingen. Onderstaand is een overzicht opgenomen en zijn alle risico's voorzien van een toelichting.

Categorieën risico's met financiële consequenties:

bedragen* € 1000

Omschrijving risico per categorie	Kans Risico klasse	Gevolg Raming schade	Risico (kans x gevolg)				
			Incidente	Structureel			
			2020	2021	2022	2023	
Totaal risico's			2020	2021	2022	2023	
1 Wmo	50%	150	75	0	pm	pm	pm
2 Reguliere jeugdhulp	30-80%	630-1.220	0	276	366	976	976
3 JB/ JR en gesloten jeugdhulp	50%	50	0	25	25	25	25
4 Sociale woningbouw	50%	1.050	525	0	0	0	0
5 Pontveren		0	0	pm	pm	pm	pm
6.1 Kunstwerken - Onderzoek	80%	250	200	0	0	0	0
6.2 Kunstwerken - Gevolgen				pm	pm	pm	pm
6.3 Kunstwerken - Langebrug		2.000- 3.000	2.250	0	0	0	0
Milieu							
7 Asbestverwijdering		0	pm	0	0	0	0
Product/ diensten							
8 Bestrijding essentaksterfte/ kastanje	50%	85	43	5	5	5	5
9 Openbaar groen	90%	156		140	140	140	140
10 Implementatie omgevingswet		2.400	1.750	0	0	0	0
11 Afvalinzameling/ afvalverwerking	78%	474		295	222	148	74
Verbonden partijen							
12 Algemeen	50%	205		102	102	102	102
13 RDOG - Veilig thuis				pm	pm	pm	pm
Gekwantificeerde risico's			4.842	844	861	1.397	1.323

Toelichting op de risico's

1. Wmo

Wmo incidenteel risico

De Wmo betreft een opneinderegeling. Dit betekent dat wij als gemeente maatschappelijke ondersteuning moeten bieden, ook als het budget op is. Een aantal dure woningaanpassingen kan bijvoorbeeld extra lasten met zich meebrengen. Omdat het onzeker is wanneer inwoners meer dan verwacht een beroep doen op een dergelijke woningaanpassing, is ervoor gekozen hiervoor een risico op te nemen in de risicoparaagraaf. Een aanvraag voor een grote woningaanpassing staat op zichzelf en heeft geen structureel effect, maar heeft mogelijk een incidenteel effect op de algemene reserve. Op basis van ervaringscijfers van voorgaande jaren achten wij het verantwoord om dit risico incidenteel in te schatten op € 150.000 met een kans van 50%.

Wmo structureel risico

Per 1-1-2020 vinden er wijzigingen plaats in de wet- en regelgeving Wmo. Vooral is het uitgangspunt in de begroting 2020 dat deze geen financiële gevolgen hebben, maar dat is nog erg onzeker. Het gaat hierbij met name om de invoering van het abonnementstarief en in mindere mate om wijzigingen rondom de verstrekking van hulpmiddelenzorg.

Invoering abonnementstarief Wmo

Het abonnementstarief, een vast tarief voor de eigen bijdragen aan Wmo-voorzieningen, in plaats van een inkomensafhankelijke bijdrage, wordt 1 januari 2020 definitief van kracht. In 2019 is reeds een tussenvorm ingevoerd. De inkomsten vanuit eigen bijdragen voor Kaag en Braassem in 2018 bedroegen € 182.000, voor 2020 wordt een inkomst van € 72.000 verwacht. Een daling van € 110.000. Daarnaast verwachten gemeenten als gevolg van het wetsvoorstel een aanzuigende werking, met name een toenemende vraag naar huishoudelijke hulp van mensen die dit nu zelf geregeld hebben, een toenemende vraag naar (duurdere) hulpmiddelen zoals scootmobielen en een toenemende vraag naar

woningaanpassingen. In 2019 ziet onze uitvoeringsorganisatie Participe het aantal afgegeven beschikkingen voor huishoudelijke ondersteuning, vervoer- en woonvoorzieningen toenemen. Hierbij is het lastig om te beoordelen of dit wordt veroorzaakt door het abonnementstarief of dat hier ook andere oorzaken aan ten grondslag liggen. Vanuit het regeerakkoord is een structureel bedrag ter compensatie aan de gemeenten beschikbaar gesteld, voor Kaag en Braassem is dit € 186.000 in 2020, oplopend naar € 191.000 in 2021. Of dit voldoende is om zowel de verminderde inkomsten als de toenemende kosten op te vangen is op dit moment nog niet in te schatten. De VNG voert voor de jaren 2019 tot en met 2022 een monitor uit op de effecten van de invoering van het abonnementstarief. Aan de hand van de uitkomsten bespreekt de VNG straks met de minister over passende maatregelen, als de financiële gevolgen groter blijken dan eerder begroot.

Hulpmiddelenzorg naar de Wlz

Vanaf 1 januari 2020 wordt ook de regelgeving verstrekking hulpmiddelenzorg vereenvoudigd. Mobiliteitshulpmiddelen (zoals een rolstoel en scootmobiel) worden voor alle cliënten in een Wlz-instelling verstrekt vanuit de Wlz en niet meer vanuit de Wmo. Hulpmiddelen voor zorgverlening en wonen voor algemeen gebruik worden uit de Wlz betaald (zoals tilliften en hoog-laagbedden). Hoe dit precies wordt ingevoerd en hoe de overgangsregeling eruit ziet is op dit moment nog niet volledig uitgewerkt. Voor de wijziging wordt een bedrag uit het gemeentefonds gehaald ten gunste van de Wlz. (zie ook www.informatielangdurigezorg.nl) Het bedrag wordt geschat op € 15 miljoen landelijk maar wordt pas eind 2020 definitief vastgesteld. In de begroting 2020 wordt ervan uitgegaan dat het financiële effect van deze maatregel nihil is.

2. Reguliere jeugdhulp

In 2017 is de jeugdhulp succesvol aanbesteed en is een contract afgesloten met GO! voor Jeugd (GO!). 2018 was grotendeels een overgangsjaar (tot augustus), waarbij de jeugdhulp is overgedragen aan GO!. 2019 is het eerste jaar dat de jeugdhulp volledig door GO! wordt geleverd. In de Richtnota 2020-2023 (lokale ontwikkelingen) is het budget bijgesteld conform de afspraken met GO!. Bij de inschrijving heeft GO! risico's geïnventariseerd. Als deze risico's zich voordoen en beheersmaatregelen leveren onvoldoende resultaat, kan het – op grond van de overeenkomst – zo zijn dat we extra budget toekennen. De impact hiervan hebben we gelijkgesteld aan het verschil tussen de omvang van de kosten voor jeugdhulp in 2017 en de jaarbedragen waarvoor GO! zich heeft ingeschreven. Wij schatten de kans op hogere kosten in 2019 in op 50%. In verband met het wijzigen van de regels rondom het woonplaatsbeginsel is de kans in de contractjaren 2020 en 2021 lager, te weten 30%. Indien het contract door GO! wordt beëindigd per 2022 is het risico groot dat de kosten voor jeugdhulp in 2022 en 2023 aanzienlijk zullen stijgen. De kans op hogere kosten wordt dan geschat op 80%.

3. JB/JR en gesloten jeugdhulp

De zorg verband houdende met jeugdbescherming/jeugdreclassering en gesloten jeugdhulp wordt regionaal ingekocht via Jeugdhulp Holland Rijnland. Voor deze vormen van jeugdhulp geldt een wettelijke regionale samenwerking. Eind 2018, na afronding van de begroting 2019, moest regionaal een keuze gemaakt worden op basis van welke verdeelsleutel de kosten over de diverse gemeenten zouden worden verdeeld. Inmiddels is bekend dat voor de begroting en realisatie 2020 zal worden gerekend met een gemiddelde over de realisatie van de jaren 2016, 2017 en 2018. In 2018 zagen we een stijging in met name de kosten voor gesloten jeugdhulp, als gevolg van een toename van het aantal jeugdigen in deze relatief dure vorm van jeugdhulp. De stijging is hoger dan die in de regio waardoor wij voor onze gemeente in 2020 rekening moeten houden met een hoger aandeel van de totale kosten JB/JR en gesloten jeugdhulp. Binnen zowel JB/JR en gesloten jeugdhulp zien we de kosten (regionaal) toenemen,

anderzijds weten we nu wel met welke verdeelsleutel we rekening moeten houden. Het risico is daarom voor 2020 en verder bijgesteld naar € 50.000 met een kans van 50% dat dit risico zich voordoet.

4. Sociale woningbouw

In 2018 heeft uw raad de grondexploitaties voor sociale woningbouw bij de locaties Gerardusschool, Van Egmond en Van Alcmaerlaan geopend. De restantboekwaarde van de Gerardusschool is ten laste van de algemene reserve gebracht. Ook is er in 2018 bij de opening van de grondexploitaties en later ook actualisaties daarvan een verliesvoorziening getroffen ter dekking van te verwachten verliezen op deze grondexploitaties. Voor de risicoparagraaf blijft dan alleen nog de ontwikkeling van het Connexionterrein over als risico. Of daar sociale woningbouw gaat komen of dat het terrein een andere bestemming gaat krijgen is nog niet bekend. Wel hebben we te maken met een boekwaarde die in welke ontwikkeling dan ook betrokken moet worden. Afhankelijk van welke ontwikkeling het gaat worden, zal het bedrag van het verlies hoger of lager zijn. De kans dat de volledige boekwaarde moet worden afgeboekt is daarom bij begroting 2019 bijgesteld naar 50%. Deze inschatting blijft nu ongewijzigd. Met een boekwaarde van € 1.050.000 komt het incidentele risico voor deze post uit op € 525.000.

5. Pontveren

Op basis van de inschrijving heeft dit risico zich voorgedaan en wordt bij de Najaarsnota aan uw raad voorgesteld het budget voor pontveren op te hogen. Op basis van de 1^e kwartaalcijfers van 2019 van de nieuwe exploitant lijkt hiermee de bijdrage toereikend en leidt de afgesproken nacalculatie op 1 april 2020 zoals de cijfers er nu uitzien niet tot een hogere bijdrage. Omdat er een open einde in de contractafspraken zit, willen we dit risico wel in beeld houden, maar kunnen we het op basis van de eerste cijfers en daarop gebaseerde verwachtingen op pm zetten.

6. Kunstwerken (bruggen, duikers etc)

6.1 Kunstwerken – onderzoek eigendomsverhoudingen In 2018 is gestart met ene herziening van het beheerplan voor kunstwerken binnen de gemeente. Hierbij is gekozen voor een risico gestuurde beheersaanpak. Aan de hand hiervan is de staat van onderhoud van de primaire kunstwerken (kernvoorraad) in beeld en de inschatting van het meerjarig onderhoud op orde gebracht. In 2019 is er verdere invulling gegeven aan dit plan. Zoals ook in andere gemeenten is er nog een slag te maken in onderzoek naar secundaire kunstwerken voor wat betreft eigendomsverhoudingen, verplichtingen en de beoordeling van de onderhoudsstaat. Daarna zal voor primaire en secundaire kunstwerken de risicogestuurde toets plaatsvinden op de constructieve staat. In 2020 zal nader worden onderzocht of en wat de mogelijke financiële consequenties zijn. Op basis van inschattingen van het aantal te onderzoeken objecten schatten we het risico op € 250.000. De kans dat verder onderzoek noodzakelijk is, wordt op 80% geschat. De verwachting is dat we dit risico in 2020 gerichter kunnen kwantificeren.

6.2 Kunstwerken – gevolgen vervolgonderzoek. In 2020 worden de uitkomsten van eigendomsverhoudingen, onderzoeken en inspecties inzichtelijk. Indien hieruit kunstwerken naar voren komen die onder beheer van de gemeente vallen, moet nader onderzoek naar de staat van de brug worden uitgevoerd. Pas na afronding daarvan weten we welke opgaven voor (groot) onderhoud op ons af komen en op welke termijn. Vooralsnog kan dit risico niet gekwantificeerd worden en is deze op pm gezet.

6.3 Kunstwerken - Langebrug. Na het opstellen van onze begroting 2019 is gebleken dat wij toch eigenaar zijn van de Langebrug en volledig de kosten van vervanging moeten dragen. Intussen heeft de raad besloten een voorbereidingsbudget beschikbaar te stellen. Er wordt gewerkt aan een raadsvoorstel waarin de uitkomsten van de variantenstudie en de financiële gevolgen worden gepresenteerd.

Besluitvorming is eind 2019 voorzien. De bandbreedte ligt tussen de € 2,0 miljoen en de € 3,0 miljoen, voorlopig wordt dit risico daartussen gekwantificeerd op € 2,25 miljoen. Na het beschikbaar stellen van het bedrag door de raad in het najaar van 2019 kan dit risico in 2020 vervallen.

7. Asbestverwijdering

In het verleden zijn in het kader van het project Braassemerland vastgoedobjecten aangekocht die niet bij dit project betrokken zullen worden. In een aantal gevallen is sprake van de aanwezigheid van asbesthoudende materialen. De kosten van de sanering hiervan komen voor rekening van de gemeente. Afhankelijk van de keuze in concrete gevallen zullen wij overgaan tot het uitvoeren van de sanering of tot verkoop van het betrokken object in de huidige staat. Kwantificering van dit onderdeel is niet mogelijk zodat hier moet worden volstaan met een pm-vermelding.

8. Bestrijding essentaksterfte/ kastanjebloedingsziekte/ eikenprocessierups

De essen in de gemeente zijn aangetast door essentaksterfte en kastanjes door de kastanjebloedingsziekte. Ieder jaar komt de boom in een nieuwe ziektefase. Het verloop van de ziekte wordt nauwkeurig gemonitord. Zieke bomen worden verwijderd, als deze een gevaar (gaan) vormen voor de veiligheid. Naarmate de ziekte verder verloopt, wordt de kans op verwijderen groter. Het bedrag voor hogere lasten is verhoogd omdat we daarnaast verplichte maatregelen moeten nemen in verband met de aanwezigheid van de eikenprocessierups. Omdat we dit tot nu toe binnen de bestaande budgetten konden opvangen, maar de kosten naar de toekomst toe naar verwachting hoger worden, wordt de reservering hiervoor in eerste instantie incidenteel opgevangen binnen deze risicoparagraaf. We hebben hiervoor de impact verhoogd met € 5.000. Na een aantal jaren ervaring, zal het waarschijnlijk nodig blijken hiervoor structureel een budget op te nemen in onze begroting en is inzichtelijk hoe hoog dit budget zal moeten zijn.

9. Openbaar groen

Het budget voor openbaar groen dient ter dekking van de inhuur vanuit de sociale werkvoorziening Rijnvicus, renovatie projecten (combinaties riool/weg/groen) van onderhoud en aankoop van beplanting (plantsoenen, bomen, etc.) en de kosten voor maaien (gazons, berm etc.). Binnen openbaar groen is de afgelopen periode ingezet op het zo nauwkeurig mogelijk in kaart brengen van het areaal van de gemeente. Daarnaast is door de nieuwbouwwijken het areaal toegenomen. Vervolgens is aan de hand van eenheden in het beheerssysteem, reële levensduur van planten en bomen en de prijs van vervanging per eenheid berekend hoeveel budget er minimaal nodig is om het vastgestelde beleid, conform de uitgangspunten in het IBOR 2015, te continueren. Hieruit is gebleken dat de huidige budgetten niet toereikend zijn. In het najaar gaan wij in gesprek met uw raad over het paarse blok "openbaar groen in de wijk". Hierbij zal er een discussie plaatsvinden over de kwaliteit van de buitenruimte en daarmee de uitgangspunten voor het IBOR. Indien de kwaliteitseisen naar beneden worden bijgesteld naar aanleiding van de discussie in het najaar, dan is de financiële impact kleiner dan hierna is aangegeven. Indien de kwaliteitseisen niet wijzigen en het beleid van 2015 wordt gecontinueerd, dan is het verschil tussen de huidige budgetten en het bedrag vanuit de nieuwe berekeningen structureel circa € 156.000. De kans dat we hogere kosten gaan krijgen bij voortzetting van het vastgestelde beleid is groot en is op 90% gezet.

10. Implementeren Omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet betekent een volledige herziening van de wet- en regelgeving voor de fysieke leefomgeving. De regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water worden gebundeld. De wet zou medio 2019 in werking treden, maar momenteel is de verwachting dat de Omgevingswet in 2021 in werking treedt. Naast de brede herziening van de regelgeving vraagt de Omgevingswet ook om

een andere werk- en denkwijze van overheden, inwoners en bedrijven. Integraal werken en meer ruimte voor initiatieven zijn belangrijke uitgangspunten. De rijksoverheid betaalt de investeringskosten die samenhangen met de wet zoals de centrale digitale voorzieningen.

Gemeenten moeten zelf de kosten dragen voor de transitie naar het werken met de nieuwe wetgeving. De omslag in wetgeving vraagt om een zorgvuldige voorbereiding in de gemeente. Dat geldt voor de aanpassing van (digitale) systemen, het voorbereiden van de nieuwe visie, plannen en vergunningstrajecten en om verandering in houding en dienstverlening. De VNG heeft een rekenmodel ontworpen waarmee gemeenten een eerste indicatie kunnen krijgen van kosten voor de invoering van de Omgevingswet. Het model werkt op basis van gemeentegrootte en omvat de visie- en planvorming, de instrumenten, dienstverlening, werkprocessen, opleidingen en de informatiearchitectuur. De uitkomsten zijn in deze fase slechts indicatief op te vatten. Een eerste doorrekening voor Kaag en Braassem resulteert in een bedrag van € 2,4 miljoen voor de invoeringskosten tot en met 2024.

Afhankelijk van de concrete veranderopgave in Kaag en Braassem zijn de invoeringskosten en exploitatielasten op een later moment meer exact in beeld te brengen. Vooralsnog nemen we dit bedrag op als een risicoreservering onder aftrek van de werkelijke bestede bedragen van 2017-2018 (€ 248.000) en de jaareindeverwachting voor 2019 (€ 202.500). In de Richtnota is een raming voor 2020 opgenomen van € 200.000. Gebaseerd op het rekenmodel worden de overige implementatiekosten voor 2021 tot en met 2024 nog ingeschat op € 1.750.000. Tot er nieuwe (betere) berekeningen bekend zijn, gaan we uit van de bestaande berekeningen.

11. Afvalinzameling/ afvalverwerking

Onder meer door de ambitie van een meer circulaire economie stijgen landelijk de kosten voor afvalinzameling en –verwerking (voornamelijk bijdrage Cyclus) en stijgt de afvalbelasting. De kans bestaat dat de inzamelings- en verwerkingskosten zodanig stijgen dat de kostendekkendheid daalt. Per 1 januari 2019 is in onze gemeente Diftar ingevoerd. Hierbij bestaat de kans dat de opbrengsten dalen als gevolg van een beter dan verwacht scheidingsgedrag. Dat onze inwoners zelf invloed op de hoogte van hun eigen kosten voor afvalinzameling en –verwerking hebben door het aantal keer dat zij hun grijze container aanbieden voor lediging, geeft een risico op een lagere opbrengst aan afvalstoffenheffing. Dit geeft een risico op een nog lagere kostendekkendheid. Aangezien uitgangspunt 100% kostendekkende tarieven is, maar dit mogelijk tot een ongewenste stijging van de tarieven leidt, is dit risico niet als incidenteel ingeschat, maar gefaseerd afnemend structureel meegenomen. Met een kans van 78% is dit risico van € 474.000 gekwantificeerd op € 295.000, dalend tot € 148.000 in 2022 (en € 74.000 in 2023 en € 0 in 2024) .

12. Verbonden partijen – algemeen

In de afgelopen jaren is het regelmatig voorgekomen dat wij als gemeente werden geconfronteerd met structurele begrotingswijzigingen bij onze verbonden partijen door uitbreiding van taken of andere oorzaken, die een grotere impact hadden op onze begroting dan de afgesproken indexatie. Met name als dit om structurele zaken gaat, hebben de verbonden partijen hiervoor onvoldoende reserves om deze toegenomen kosten te dekken. Wij hadden hiervoor in de Richtnota 2020 een risicoreservering opgenomen van 3% van de totale bijdragen aan de verbonden partijen. De totale bijdragen aan de verbonden partijen bedraagt in de begroting 2020 € 6,8 miljoen en met een kans van 50% dat een verhoging zich bij alle partijen voordoet, is dit gekwantificeerd op € 102.000 structureel.

13. Verbonden partijen – Ontwikkelingen RDOG

Naast het algemene risico dat hierboven is opgenomen voor de verbonden partijen, zien we specifiek bij het RDOG ontwikkelingen die aanleiding geven om dit als apart risico te benoemen. Het gaat hierbij om ontwikkelingen rondom Veilig Thuis (VT), maar ook om nieuwe ontwikkelingen zoals de Wet verplichte GGZ en het Zorg- en Veiligheidshuis.

In september 2019 heeft het RDOG wederom het signaal afgegeven dat de huidige begroting 2020 voor VT een minimum weergeeft. In oktober 2019 presenteert het RDOG een nieuwe begroting. Omdat hierbij rekening moet worden gehouden met resultaten van het onafhankelijk onderzoek naar VT dat eerder dit jaar heeft plaatsgevonden, is dit risico niet gekwantificeerd en op pm gezet.

Over de invoering van de Wet verplichte GGZ en de oprichting van het Zorg- en Veiligheidshuis zullen de komende tijd belangrijke keuzes gemaakt worden. De raad is in september 2019 per brief door het college geïnformeerd over de ontwikkelingen RDOG en hoe het college deze discussie met het RDOG vorm wenst te geven. De komende tijd zal meer inzicht komen in de eventuele financiële consequenties.

Risico's op de nog vast te stellen en nog niet in de begroting verwerkte ambities van Focus met Ambitie

Overige risico's voor nog niet in de begroting verwerkte ambities:	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
15 Bouwkosten Focus met Ambitie	180	193	7	-430	-171	417	417

14. Bouwkosten Focus met Ambitie

In het raadsvoorstel Focus met Ambitie en de Richtnota 2020 zijn budgetten beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de ambities voor Focus met Ambitie. Niet alle ambities kunnen tegelijk worden opgepakt en uitgevoerd. De berekeningen die zijn gemaakt voor de ambities die nog in de (nabije) toekomst worden opgepakt, zoals de nog te ontwikkelen IKC's, De Tweesprong en de herinrichting van het Sportpad, kunnen in de toekomst door veranderende marktomstandigheden of gewijzigde duurzaamheidseisen of naar aanleiding van keuzes binnen ambities veranderen. Ook is het mogelijk dat ambities pas later in de tijd worden gerealiseerd dan waar in Focus met Ambitie per 25 maart van dit jaar vanuit is gegaan. Ook dit heeft financiële gevolgen voor de vermelde begrotingsjaren. Hierom is het noodzakelijk een bedrag te reserveren voor eventuele hogere lasten. Bij het opstellen van de Richtnota zagen wij de volgende ontwikkelingen:

Sportcomplex De Tweesprong

Op basis van nieuwe inzichten in rente en bouwkosten zijn de ramingen voor de nog te realiseren ambities onlangs geactualiseerd. De oude berekeningen komen uit 2017. Intussen zijn de bouwkosten flink gestegen. Dit komt door de kostenstijgingen van personeel en materiaal. Daarnaast zijn de duurzaamheidseisen aangescherpt en waren in de eerdere raming de sloopkosten uitgesloten. Deze zijn in de nieuwe berekeningen wel meegenomen, mede vanwege het risico op asbestsanering. Ook gaan we uit van een realisatie later in de tijd, waardoor er in 2023 en 2024 een voordeel op de te verwachten lasten zichtbaar wordt en vanaf 2025 een nadeel.

Gebiedsontwikkeling Sportpad

Bij het vaststellen van de begrotingswijziging Focus met Ambitie op 25 maart 2019 en bij het vaststellen van de Richtnota 2020 heeft de Raad een voorbereidingsbudget beschikbaar gesteld van € 75.000 in 2019 en 2020. Dit budget is primair bedoeld voor het opstellen van een integrale gebiedsvisie (en om de haalbaarheid van deze gebiedsontwikkeling nader te onderzoeken). De onderzoekfase kan in 2020 worden afgesloten.

Als de raad in 2020 positief besluit op een verdere gebiedsontwikkeling start daarna de (ruimtelijke) voorbereiding. Voor deze voorbereidingsfase hebben we in het kader van Focus met ambitie al vast een indicatieve doorrekening gemaakt en verwerkt bij het risico op hogere lasten. Of dit risico zich voordoet en de mate waarin, is afhankelijk van besluitvorming door uw raad.

IKC Rijnsaterwoude

De actuele berekeningen van de bouwkosten voor IKC Rijnsaterwoude hebben een nadelig effect op de bouwkosten en daarmee op de toekomstige kapitaallasten. Bij het vaststellen van de jaarstukken 2018 heeft uw raad besloten om reeds gemaakte plankosten al ten laste te brengen van het rekeningresultaat van 2018. Dit besluit heeft weer een voordelig effect op de kapitaallasten. Per saldo is het financiële effect nadelig. Ook dit effect is meegenomen in de gekwantificeerde risico's op de nog vast te stellen ambities.

Samengevat bouwkosten Focus met Ambitie

De bedragen die nu in de risicoparagraaf voor de bouwkosten van Focus met Ambitie zijn opgenomen, zijn het verschil tussen de inzichten bij het moment van vaststellen van Focus met Ambitie en de inzichten op dit moment. In 2020-2022 zijn die lasten hoger door de gebiedsontwikkeling van het Sportpad. Daarna zien we juist een daling van de lasten als gevolg van een latere start van de ambities, echter vanaf 2025 zien we het effect van de naar verwachting hogere bouwkosten, door de hierboven genoemde oorzaken.

Voor elk van deze ambities zal ons college nog op zoek gaan naar besparingen binnen de ambities en kostendragers voor de hogere lasten. Op deze wijze heeft uw raad de keuze om extra inkomsten te genereren, of extra budget beschikbaar te stellen of een andere invulling te geven aan de ambitie, als dat nodig of gewenst is.

Financiële kengetallen

Al een aantal jaren maken financiële kengetallen vast onderdeel uit van de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van gemeentelijke jaarrekeningen. Er is vanuit het BBV geen normering aangegeven waaraan deze kengetallen kunnen worden getoetst. De provincies hebben in 2016 gezamenlijk met het ministerie van Binnenlandse Zaken signaleringswaarden benoemd. Deze signaleringswaarden passen wij hieronder toe bij de beoordeling van de kengetallen op zich en geven een indicatie over de financiële situatie van onze gemeente.

Algemeen beeld financiële kengetallen

Op basis van onderstaande beoordelingen kan worden geconcludeerd dat onze gemeente in de meerjarenbegroting 2020-2023 een redelijke tot goede financiële positie heeft, maar dat deze positie kwetsbaar wordt vanaf 2022 doordat vanaf dat moment de inkomsten uit precarioheffing wegvallen, waardoor de te verwachten resultaten fors zullen dalen. In de kengetallen is alleen rekening gehouden met de lasten en investeringen voor de ambities van Focus met Ambitie, die ook zijn verwerkt in de Richtnota 2020 en dus ook in deze begroting. Voor de ambities en andere investeringen, die nog verder moeten worden uitgewerkt en pas later in de tijd plaatsvinden, zijn nog geen budgetten of kredieten toegekend, waardoor deze ook nog niet zijn verwerkt in deze begroting en in de kengetallen in deze paragraaf. De investeringen hebben een negatief effect op de financiële positie van onze gemeente. Het is belangrijk om bij deze besluiten het effect op de financiële positie van de gemeente mee te laten wegen.

Twee van de zes kengetallen vallen in de minst risicovolle categorie en scoren “groen”. De helft van de kengetallen valt in de categorie “neutraal” en scoort “oranje”. Alleen de belastingcapaciteit valt in de categorie “rood”. Pas als er meerdere kengetallen in de meest risicovolle categorie vallen, kan dit wijzen op een zwakke financiële positie. Voor Kaag en Braassem geldt dit alleen voor de belastingcapaciteit, die wordt beoordeeld ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als wordt gelet op de capaciteit volgens de artikel 12- norm, dan heeft Kaag en Braassem nog de nodige ruimte. De aandacht richt zich op basis van onderstaande beoordeling vooral op de kengetallen netto schuldquote (oranje), solvabiliteit (oranje) en belastingcapaciteit (rood). In 2018 en 2019 valt de gecorrigeerde netto schuldquote nog in de “groene” zone, maar vanaf 2020 zien we de netto schuldquote oplopen en daarmee in het oranje gebied komen. In de “Notitie solvabiliteit en schuldenlast” zijn wij ingegaan op de drie kengetallen die betrekking hebben op de schuldenpositie van onze gemeente: de netto schuldquote, de netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen en de solvabiliteit. Ook hebben we hierin een viertal maatregelen toegelicht, ter verbetering van deze posities.

De belastingcapaciteit scoort in onze gemeente “rood”. Het in onze gemeente gehanteerde OZB-tarief voor woningen ligt onder het landelijk gemiddelde. Dat de lasten in absolute zin toch hoger uitvallen ten opzichte van het landelijk gemiddelde komt doordat de landelijke gemiddelde woningwaarde lager is dan de gemiddelde woningwaarde in Kaag en Braassem.

Het totaaloverzicht aan financiële kengetallen geeft het volgende meerjarenbeeld:

Begroting jaar 2020	Verloop van de kengetallen					
Kengetallen:	2018	2019	2020	2021	2022	2023
netto schuldquote	81%	100%	117%	115%	120%	121%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	71%	91%	108%	105%	110%	111%
solvabiliteitsratio	27%	25%	24%	27%	28%	28%
structurele exploitatieruimte	6%	1%	6%	7%	2%	3%
grondexploitatie	14%	15%	14%	10%	6%	4%
belastingcapaciteit	117%	121%	120%	120%	120%	120%

1. Netto Schuldquote

In dit kengetal wordt het bedrag van de financieringsmiddelen (schulden) minus de financiële activa (vorderingen) uitgedrukt in % van de totale baten in het jaar.

Kengetal:	2018	2019	2020	2021	2022	2023
netto schuldquote	81%	100%	117%	115%	120%	121%

Inzicht

Dit kengetal geeft inzicht in het niveau van de netto schuldenlast uitgedrukt in een percentage van de totale baten exclusief reservemutaties.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
< 90%	minst risicovol
90% > 130%	neutraal
> 130%	meest risicovol

Oordeel: oranje

In meerjarenperspectief loopt de netto schuldquote op en blijft binnen de neutrale signaalwaarde. Vanaf 2020 komt deze boven de 100%, waarmee de schuld tijdelijk hoger is dan de jaaromzet, maar wel onder de waarde van 130% en daarmee "neutraal". Uiteraard zal instemming met de bouw van IKC's (waarover nog moet worden besloten) en andere gewenste investeringen voor in de Samenwerkingsagenda genoemde ambities de hoogte van de netto schuldquote direct doen stijgen.

De schuldquote wordt tevens beïnvloed door leningen die zijn doorgelend aan derden (bijv. aan sportverenigingen, personeelshypotheke). Om inzicht te krijgen in de effecten hiervan wordt als kengetal eveneens voorgeschreven de netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen. Deze is in het onderstaande overzicht weergegeven.

2. Netto Schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

In dit kengetal wordt het vorige kengetal gecorrigeerd met de aan derden doorgeleende gelden.

Kengetal:	2018	2019	2020	2021	2022	2023
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	71%	91%	108%	105%	110%	111%

Inzicht

De effectieve schuldquote is in feite een nadere analyse van de netto schuldquote waarbij de invloed van afgesloten leningen die door zijn betaald aan derden en het geld dat is geïnvesteerd in nog te leveren bouwgrond is geëlimineerd. De voor alle verstrekte leningen gecorrigeerde netto schuldquote geeft hierdoor een gunstiger beeld dan de netto schuldquote.

Oordeel: oranje

De gecorrigeerde netto schuldquote heeft dezelfde beweging als de netto schuldquote, met een hogere waarde in 2020 en 2022ev. Ook hier geldt dat besluitvorming over de bouw van IKC's en andere ambities deze positieve beweging in 2021ev negatief zal beïnvloeden.

Oorzaak

De schuldquote in onze gemeente wordt in belangrijke mate beïnvloed door het grote bouwplan Braassemerland, waarvoor in de voorliggende jaren aanzienlijke geldleningen zijn aangetrokken. De leningen die voor dit complex zijn gesloten komen voor bijna € 50 miljoen niet meer terug uit de verkoopopbrengsten uit dit complex waardoor deze schulden blijven bestaan en na het aflopen van de leningsperiode zullen moeten worden geherfinancierd met nieuw aan te trekken leningen. Dit heeft als gevolg dat de netto schuldquote op een hoog niveau zal blijven. De stijging in 2020 wordt veroorzaakt door investeringen die kunnen/ moeten worden gefinancierd met kortlopende leningen. In 2021 wordt een aanzienlijke opbrengst verwacht van verkoop woningen Braassemerland, waardoor er dan een daling zichtbaar is en niet langer met vreemd geld hoeft te worden gefinancierd. Wordt de financieringsbehoefte groter door nog te nemen besluiten voor investeringen in IKC's of andere wensen, dan zal deze opbrengst niet genoeg zijn en moet er wel weer vreemd geld worden aangetrokken voor de financiering en zal de netto schuldquote minder dalen of zelfs ook al in 2021 stijgen.

Perspectief

Maatregelen die de netto schuldenlast en de netto schuldenlast, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen kunnen verbeteren zijn opgenomen in de notitie solvabiliteit en schuldenlast van februari 2017. Het gaat hier om verkoop van bestaand bezit, verbeteren van de exploitatie en het versoberen of spreiden van de toekomstige investeringen. Mede hierom zal bij toekomstige raadsvoorstellen voor grote investeringen en in de begrotingen in deze paragraaf aandacht worden besteed aan de gevolgen van deze besluiten voor de financiële positie van de gemeente, zodat uw raad deze informatie mee kan nemen in de besluitvorming.

3. Solvabiliteitsratio

In dit kengetal wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Hoe hoger het percentage hoe beter de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Kengetal:	2018	2019	2020	2021	2022	2023
solvabiliteitsratio	27%	25%	24%	27%	28%	28%

Inzicht

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
> 50%	minst risicovol
20% > 50%	neutraal
< 20%	meest risicovol

Oordeel: oranje:

De solvabiliteitsratio ligt alle begrotingsjaren tussen de 24% en de 28% en valt daarmee in het oordeel "neutraal". Ondanks het wegvallen van de precario-inkomsten, geven de begrotingsjaren nog een fors positief resultaat waarmee het eigen vermogen jaarlijks groeit in omvang.

Oorzaak:

Dat het percentage al jaren niet in de groene zone ligt, komt doordat wij een hoog saldo langlopende leningen hebben voor in het verleden gedane investeringen. Daarmee is het lastig om de solvabiliteitsratio in de groene zone, namelijk > 50% te krijgen. Dat we toch een stijging van de solvabiliteitsratio in de toekomst zien, wordt veroorzaakt door de verwachte positieve begrotingsresultaten 2020-2021 toe te voegen aan de algemene reserve. Anderzijds zien we dat de leningenportefeuille groeit. Ondanks het feit dat het balanstotaal daarmee groeit, en de solvabiliteitsratio zou kunnen dalen, groeit ook de algemene reserve voldoende om de solvabiliteitspositie stabiel te laten zijn.

Perspectief:

Exploitatieoverschotten kunnen zorgen voor een verdere verbetering van de solvabiliteitsratio. Of deze verbetering doorzet, is voor een groot deel afhankelijk van de mate waarin we in staat zijn om het wegvallen van de precarioheffing op te vangen en een positief begrotingsresultaat kunnen blijven realiseren. Hoe hoger het resultaat, hoe meer het eigen vermogen kan groeien. Aan de andere kant is er momenteel sprake van een aantal risico's, die mogelijk vragen om een forse greep uit de algemene reserve of lager jaarresultaat dan nu is begroot. We denken hierbij onder meer aan dekking voor de vervanging van de Langebrug. Dergelijke ingrepen zullen leiden tot een lagere solvabiliteit.

Verder is een mogelijke verbetering afhankelijk van de omvang en het tempo van de geplande investeringen. Hogere en snellere investeringen, die vragen om financiering met vreemd vermogen, hebben een negatieve invloed op de solvabiliteitspositie. Hoewel het risico op het niet nakomen van de rente- en aflossingsverplichtingen bij gemeenten klein is, kan het zijn dat geldverstrekkers dit risico willen afdekken bij het doen van een financieringsvoorstel, waardoor de rentelasten kunnen toenemen bij een te hoge solvabiliteit.

4. Structurele exploitatieruimte

In dit kengetal worden de structurele baten verminderd met de structurele lasten en dit saldo wordt weergegeven in een percentage van de totale baten.

Kengetal:	2018	2019	2020	2021	2022	2023
structurele exploitatieruimte	6%	1%	6%	7%	2%	3%

Inzicht

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de begroting is. Hiermee kan worden beoordeeld of de gemeente in staat is structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
Begrotingsruimte > € 0	minst risicovol
Begrotingsruimte = € 0	neutraal
Begrotingsruimte < € 0	meest risicovol

Oordeel

Het meerjarenbegrotingsresultaat geeft over alle jaren een structureel exploitatieoverschot en krijgt daarmee een “groene” score.

Binnen onze gemeente wordt de vrije ruimte afgezet tegen de jaarlijks geactualiseerde risico-inventarisatie, waarbij de ratio van minimaal 1 wordt aangehouden. Zie hiervoor pagina 45 en 47 van deze paragraaf. Afgemeten tegen de structurele risico's blijven we in het meerjarenperspectief, met uitzondering van 2022, steeds binnen de norm van de weerstandsratio. Jaarlijks worden bij de begroting en de jaarrekening opnieuw de risico's geïnterpreteerd, en zo mogelijk gekwantificeerd. De risico's met structurele gevolgen worden dan afgezet tegen de beschikbare weerstand (exploitatieresultaat).

Oorzaak

Met name door een toename van de algemene uitkering in 2020 en 2021 blijft structurele exploitatieruimte ruim voldoende. Echter de stijging van de algemene uitkering is onvoldoende om het vervallen van de precarioheffing op te kunnen vangen in 2022. Mede doordat de tijdelijke extra bijdrage voor jeugd in 2020 en 2021 vanaf 2022 vervalt. Daardoor daalt de exploitatieruimte in 2022. Door een stijging van de uitkeringsfactor in 2023 stijgt de exploitatieruimte weer.

Perspectief

In het meerjarenperspectief blijft een structureel exploitatieoverschot zichtbaar. Vanuit een duurzaam financieel beheer is dit ook het beleid dat we nastreven. In de samenwerkingsagenda “Maak meedoen mogelijk” is verwoord dat uw raad staat voor een structureel sluitende begroting, waardoor mogelijk bepaalde ambities niet kunnen worden gerealiseerd of ombuigingen binnen de bestaande begroting op termijn nodig is. Er moet voldoende weerstand blijven om toekomstige risico's op te kunnen blijven vangen. Daarnaast streven we een verbetering van de solvabiliteitsratio en een verbetering van de netto en effectieve schuldquote na. Een positieve waarde van de structurele exploitatieruimte helpt hier aan mee, waardoor het maken van keuzes noodzakelijk is.

5. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de boekwaarde van de grondposities) is ten opzichte van de jaarlijkse baten.

Kengetal:	2018	2019	2020	2021	2022	2023
grondexploitatie	14%	15%	14%	10%	6%	4%

Inzicht

Dit kengetal geeft aan of een gemeente verhoudingsgewijs veel middelen heeft geïnvesteerd in haar grondexploitatie. Dit is geld dat nog terugverdiend moet worden uit de grondverkoppen. Het risico of dit wel of niet lukt, is afhankelijk van de vraag en het aanbod.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
< 20%	minst risicovol
20% > 35%	neutraal
> 35%	meest risicovol

Oordeel

Uit de berekende kengetallen kan worden geconcludeerd dat de gemeente in het meerjarenperspectief een gezonde grondpositie heeft. Voorgaande jaren had de gemeente bij de kengetallen een groene score omdat er een verliesvoorziening was getroffen om toekomstige verliezen mee te kunnen dekken. De grondexploitaties worden jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening geactualiseerd. Bij deze actualisatie worden ook steeds de risico's bij deze grondexploitaties geactualiseerd. Zie hiervoor paragraaf 7.

Oorzaak

In 2016 zijn de grondexploitaties tussentijds geactualiseerd. Bij deze actualisatie zijn historische kosten afgeboekt en deelgrondexploitaties afgesloten. Dit heeft een grote impact gehad op de boekwaarde van de grondexploitaties. Hierdoor is ook dit kengetal sterk verbeterd ten opzichte van de jaren voor 2016. De stijging in 2018 is het gevolg van het vrijvallen van een deel van de getroffen verliesvoorziening voor Braassemerland, waardoor de boekwaarde van de grondpositie is gestegen. Uiteraard was deze (gedeeltelijke) vrijval van de verliesvoorziening, en daarmee de stijging van de boekwaarde verantwoord in het licht van de ontwikkelingen en verwachtingen van de grondexploitatie. Door afsluiten van verschillende grondexploitaties in 2020 en 2021 daalt de boekwaarde van de grondposities en verbetert het percentage in de jaren 2020 en verder.

Perspectief

In de afgelopen jaren hebben omvangrijke afboekingen op balanswaarden plaatsgevonden. Jaarlijks worden de grondexploitaties door de organisatie met een toets van de accountant geactualiseerd en worden de balanswaarden beoordeeld. Verondersteld mag dan ook worden dat de huidige boekwaarden, verminderd met de daarvoor beschikbare verliesvoorzieningen, in de komende jaren kunnen worden "terugverdiend" met de opbrengsten uit de grondverkoppen. De geplande grondverkoppen in de complexen Braassemerland GEM gronden en Braassemerland centrum zorgen voor een verdere daling van de omvang van de grondposities vanaf 2019. Ook het afsluiten van diverse grondexploitaties in 2020 en 2021 verbetert het percentage. Vooralsnog zijn er geen plannen voor het openen van nieuwe grondexploitaties bekend.

6. Kengetal belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit drukt de gemiddelde belastingdruk uit in een percentage ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Kengetal:	2018	2019	2020	2021	2022	2023
belastingcapaciteit	117%	121%	120%	120%	120%	120%

Inzicht

Dit kengetal is voorgeschreven om inzicht te krijgen in de belastingcapaciteit. Hierbij wordt gekeken hoe de lokale belastingdruk zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Bij de afvalstoffenheffing en het rioolrecht wordt in onze gemeente gestreefd naar 100% kostendekkendheid. Deze wordt momenteel echter niet gehaald. In deze tarieven is daarom nog belastingcapaciteit aanwezig. Afwijking van het landelijk gemiddelde vergt een nadere analyse van de hoogte van de lasten die bij deze onderdelen worden gemaakt en de mate/wijze waarin deze worden doorbelast in de tarieven. De capaciteit bij de OZB kan worden afgelezen door het tarief te vergelijken met het landelijk gemiddelde en in absolute zin door de ruimte van het eigen tarief in vergelijking tot de artikel 12-norm.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
< 95%	minst risicovol
95% > 105%	neutraal
> 105%	meest risicovol

Oordeel

In onze gemeente ligt de gemiddelde belastingdruk in de begrotingsjaren gemiddeld 20% boven het landelijk gemiddelde tarief en is daarmee hoog. Dit betekent dat er weinig ruimte is om de belastingtarieven verder te verhogen. Echter vergeleken met de artikel 12-norm is die ruimte er wel, zie hiervoor pagina 47 over de onbenutte belastingcapaciteit.

Oorzaak

OZB

Het in onze gemeente gehanteerde OZB-tarief voor woningen ligt lager dan het landelijk gemiddelde. Dat de lasten in absolute zin toch hoger uitvallen ten opzichte van het landelijk gemiddelde komt doordat in de Coelo-atlas wordt uitgegaan van een gemiddelde woningwaarde van € 248.000 (waarde 1-1-2019 voor aanslag 2020, bron: CBS) terwijl in onze gemeente voor de berekening een gemiddelde waarde van € 329.724 geldt. (bron: CBS, stijging van 10,64% tov 2019)

De hogere woonlasten op dit onderdeel bestaan dus uit een hogere gemiddelde woningwaarde in onze gemeente ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Voor eigenaren niet-woningen ligt het tarief ruim 30% lager dan het landelijk gemiddelde. De OZB-heffing drukt in onze gemeente dus zwaarder op de woningen en minder zwaar op de niet-woningen ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Afvalstoffenheffing

Per 1 januari 2018 is Diftar ingevoerd. 2018 was een overgangsjaar, waarbij een eenmalige korting is gegeven op de tarieven voor afvalstoffenheffing. Vanaf 2019 is een vast en een variabel tarief ingevoerd. De hoogte van het vaste tarief is afhankelijk van of er sprake is van een één of meerpersoonshuishouden. Het variabele tarief geldt per lediging of per aangeboden afvalzak. De uiteindelijke belastingdruk is afhankelijk van het scheidingsgedrag van een inwoner. De werkelijke gemiddelde last is lager gebleken dan de geraamde last. In het najaar van 2019 worden de tarieven voor 2020 vastgesteld.

Rioolheffing

De rioolheffing is in onze gemeente hoger dan het landelijk gemiddelde. (in 2019 € 272). In 2018 is het GRP geactualiseerd en zijn de tarieven bepaald voor 2019-2023. De tarieven kunnen jaarlijks stijgen met het inflatiecijfer, vermeerderd met 1%.

Perspectief

De ontwikkeling van de belastingdruk is sterk afhankelijk van de maatregelen die de raad neemt als gevolg van het verminderen van het exploitatieresultaat. Welke maatregelen gaat uw raad nemen ter dekking van het wegvallen van de precarioheffing? Welke maatregelen gaat uw raad nemen ter dekking van de structurele lasten die samenhangen met de uitvoering van Focus met Ambitie. De uitkomsten van fase 2 van Focus met Ambitie zullen dit duidelijk maken. Ook is de belastingdruk door de inwoner zelf te beïnvloeden: het is namelijk ook afhankelijk van het scheidingsgedrag van inwoners. Hoe minder vaak het afval wordt aangeboden, hoe lager de belastingdruk voor de betreffende inwoner.